

Възможности за енергийно развитие на „Марица изток“ след рекултивацията

Петко Ковачев, ИЗП
София, 22.02.2024 г.

Кръгла маса за ефективна рекултивация на въглищните мини

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Съдържание:

1. Характеристики на региона
2. Рекултивацията – дискусия за пари или за решения
3. Възможности за енергийно развитие на „Марица изток“
4. Изводи

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Характеристики на региона. География и природни ресурси

„Марица изток“ е разположен в източната част на Горнотракийската низина, ок. 40 км. ЮИ от Стара Загора, площ на минната концесия: 240 кв. км.

(Софийското землище – 492 кв. км.) ММИ претендират за необходимост от разширяване до 300-350 кв. км. до изчерпване на общите запаси.

Лигнитни въглища, гипс

Почви: чернозем-смолници, алувиално-ливадни.

Земеделие: зърнени, технически култури (памук, слънчоглед), лозя, зеленчуци и плодове. Животновъдство.

Ограничени водни и (вторични) горски ресурси

Собствеността на земята е **държавна**.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Характеристики на региона. Икономика

Изцяло ориентирана към добива на въглища и производството на електроенергия. Включително ремонт и поддръжка, изработване на части, елементи, възли за мините и ТЕЦ-овете, логистика, снабдяване (храни, работни облекла и други средства), управление на отпадъците: депа за отпадъци, разделно събиране на генерираните битови, строителни, производствени и опасни отпадъци, с цел последващата им употреба или преработка; други.

производство на гипсокартон;

малък и среден частен бизнес;

общински услуги: здравеопазване, начално и средно образование и др.

ММИ е лицензиран превозвач на товари по 5 участъка на националната жп-инфраструктура.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

Нормативна уредба:

НАРЕДБА № 26 за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт (1996 г., изм. 2002 г.), издадена на основание чл. 16 от ЗОЗЗ

Според наредбата рекултивацията се извършва:

- за земеделско или горско ползване
- за друг вид ползване

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

ММИ извършава рекултивацията на нарушените терени. ММИ обявяват обществени поръчки по ЗОП за рекултивация за селскостопанско ползване, залесяване, техническа рекултивация.

По данни на ММИ:

До края на 2021 г., на територията на мините, са рекултивирани 46610 дка нарушени земи, в т.ч. 30976 дка за земеделско и 15088 дка за горско ползване. Пред фронта на минните работи, до началото на октомври, 2021 година, е събран 252 000 м³ хумус. На територията на Дружеството са предвидени за събиране и съхранение за последваща рекултивация около 600 000 м³ хумус.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

Какво означава това в светлината на твърдението, изказано от запознати, че през последните 10-15 г. рекултивацията е близка до нулата?

„Дългогодишният натиск за поддържане на ниски цени на въгледобива от страна на предходните правителствата е довело до липсата на генериране на достатъчно средства, с които да се финансира рекултивацията. 15 години държавата си е затваряла очите, за да поддържа ниски цени и тази рекултивация на практика не се е случвала или поне не се случва в необходимия мащаб и очакван резултат. ЕК иска да има пълно изясняване на това нарушение на концесионните договори, а и смятат, че затова не трябва да плащат европейските данъкоплатци. ЕК няма против предприятието за рекултивацията, но очаква да отговорим на основният въпрос, как това предприятие ще бъде икономически жизнеспособно и ще може да работи и на пазарни начала. Такъв отговор липсва към момента.“

<https://business.dir.bg/energien-pazar/vaglishtata-v-syankata-na-rekultivatsiyata-edin-minyor-sreshtu-zelen-ekspert>

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

Държавно предприятие за конверсия – има ли бъдеще?

2021 г.: предложение за ДП „Рекултивация на нарушените терени“ в НПВУ. Зад предложението стои КНСБ.

Октомври 2023 г: в споразумението между правителството и стачкуващите синдикати е заложено отпадането на ДП „Конверсия на въглищни региони“.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения Държавно решение, контрол и мониторинг на процеса (1)

Поради множество причини, е редно държавата да поеме инициативата (решението), контрола и мониторинга на процеса на рекултивация. Това означава като минимум:

- да определи териториите за рекултивация за земеделско и горско ползване.
- да определи териториите за развитие на енергийна, транспортна и друга индустриална инфраструктура;
- да вземе решение кой ще извършва необходимата рекултивация;
- да урегулира финансирането на процеса;
- да допълни, ако се налага законодателството, така че да отразява настоящите и очакваните бъдещи икономически отношения (например за собствеността);
- да координира процесите на рекултивация и на инвестициите в енергетика, транспорт и др., които ще се развиват паралелно в началния период.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

Държавно решение, контрол и мониторинг на процеса (2)

Тук е мястото и на въпроса дали бъдещето на Марица изток ще се развива на основата на единен териториален план (един ОУП) или ще се актуализират ОУП на общините, на чиято територия е?

Недостатъчно коментиран остава въпросът за „рекултивация“ на водните ресурси: връщане на р. Овчарица в старото ѝ корито, очистване на язовирите и езерата и др.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

Държавно решение, контрол и мониторинг на процеса (3)

Експертни решения трябва да се намерят за рекултивацията за земеделско и горско ползване – както от гледна точка на намаляване на негативните последици относно потенциални проблеми, породени от неправилна рекултивация, така и от гледна точка на прогнозните за региона **климатични процеси**. С други думи: адекватни технологии, адекватни култури, адекватни дървесни и храстови видове за залесяване.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

Година	Годишна температура	Януари	Юли	Годишни валежи мм	Летни валежи мм	Климат
1960-1990	12,2	0,8	22,7	576	227	Умерено-топъл суб-средиземноморски засушлив
1990-2020	13,1	1,6	24,1	608	247	Умерено топъл средиземноморски засушлив
2020-2050	15,8	3	28,1	581	140	Топъл средиземноморски, сух (със силно сухо лято)

Марица изток – климатични изменения

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Рекултивацията – дискусия за пари или за решения

Изменението на климата в района на МИ между 1990 и 2020 г. е аналогично на климата от района на Ивайловград до 1990 г.

През 2050 г. климатът в МИ ще заприлича на климата на Лариса до 1990 с малко по-хладна зима от там, и малко по-горещо лято.

Желателно е прекратяване саденето на всички средноевропейски видове дървета – явори, липи, и т.н. Подходящи са типичните за северното Средиземноморие сухолюбиви видове, но издържащи на умерени студове – до минус 12 градуса.

(Източник: Андрей Ковачев, по анализи на проекти на БАН)

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Възможности за енергийно развитие

1. Ще остане ли back-up мощност на въглища? Решението на този въпрос ще определи и кои територии ще бъдат изключени от рекултивация в началния период.
2. В рекултивираните територии за друг вид ползване:
  - ВЕИ (големи мощности) – приоритетна зона
  - инфраструктура за съхранение на енергия
  - мрежова инфраструктура
  - предприятия за ремонт и поддръжка на енергийни мощности
  - проекти за „зелен водород“, „зелен амоняк“ и други иновативни енергийни решения
  - транспорт и логистика
  - индустриални паркове със свои ВЕИ инсталации

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Възможности за енергийно развитие

За да има добре развита зелена енергетика е необходима адекватна **образователна инфраструктура**, която да я захранва с кадри. Освен ПГ по механотехника и транспорт, ПГ по електротехника и технологии и Тракийския университет и в Стара Загора, възможности за STEM-обучение и създаване на образователни центрове (лаборатории, центрове за практически обучения и др.) са налице в Раднево и Гълъбово. Това обаче би могло да се получи само ако се промени отношението на тези две общини към цялостната им инфраструктура.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Възможности за енергийно развитие

ВНИМАНИЕ!

Препоръчваните от някои експерти и политици инсталации за изгаряне на отпадъци не следва да се толерират не само поради екологични причини, но и заради проблема с пренасочването на вносни отпадъци за изгаряне в тях. Преди около 2 десетилетия имаше опит да се изгради инсталация за изгаряне на индустриалните отпадъци на България в региона с аргумента „това и без друго е мъртва територия“. Ако искаме да възстановим и ревитализираме „Марица изток“, инсталации за изгаряне с цел производство на енергия на този етап не трябва да се подкрепят.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Изводи

Основният въпрос пред бъдещето на „Марица изток“ остава: *ще бъде ли адекватно координирано и управлявано развитие на енергийния преход (вкл. рекултивацията) или ще се допусне безконтролното му развихряне, както се случи с целия преход на България?*

Има вече сигнали, че някои известни български бизнес играчи, са се насочили към втория подход и „забиват колчетата“ преди да са определени правилата. Ето защо държавният и гражданският контрол са необходими. При тях проблемите са известни:

- * недостатъчна информация за предлагане и взимане на адекватни решения;
- * политически и/или други конюнктурни цели и амбиции;
- * липса на опит, знания и др.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

Изводи

При добро управление на процесите, енергийният преход може да се случи так, че да е справедлив за всички участници в него и да донесе най-големите възможни ползи в трите направления: икономика, социални решения и опазване и подобряване на околната среда. Основен елемент от това добро управление са правилните решения за процеса на рекултивация на нарушените терени.

За целта трябва: холистичен подход, ясни правила, участие на заинтересованите страни, съобразяване с обективните реалности и научните доказателства.

Възможности за енергийно развитие на региона на „Марица изток“...

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!